

Barbara Chmielewska, Agnieszka Kościelniak-Osiak

Uniwersytet Warszawski, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

Skonstruowane w bibliotece. Biblioteka jako laboratorium, poligon i klient procesów naukowo-dydaktycznych uczelni. Przegląd praktyk i modeli przyszłości

Streszczenie: Artykuł prezentuje – na podstawie działalności Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie – dotychczasowe pola współpracy bibliotek i środowiska akademickiego. Szczególnie cennym przykładem takiej dobrej współpracy były przeprowadzone w 2018 r. warsztaty ReReS, poświęcone zarządzaniu kolekcjami specjalnymi do celów badawczych. Autorki wskazują także na nowe obszary takiej współpracy, korzystając z doświadczeń bibliotek zagranicznych.

Słowa kluczowe: BUW (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie), użytkownicy BUW, wystawy w BUW, Autorskie czwartki w BUW, wykłady w BUW, projekty w BUW, roboty w bibliotece

Biblioteka akademicka może i powinna wychodzić poza swoje tradycyjne zadania ściśle związane ze zbiorami (papierowymi i elektronicznymi) i pełnić funkcję poligonu doświadczalnego lub laboratorium dla uczelni, z którą jest związana, dla studentów i naukowców, ale zawsze z myślą o swojej misji i z rozważną świadomością konsekwencji nawet niewielkich korekt np. w polityce gromadzenia. Biblioteka jest także (lub mogłaby być) odbiorcą rezultatów czy konkretnych produktów badawczych uczelni, które tworzone bądź na jej zamówienie, bądź dzięki jej zbiorom, usprawniałyby pracę i wspierałyby rozwiązywanie problemów (informatycznych, konserwatorskich, organizacyjnych, komunikacyjnych itd.), stwarzając jednocześnie studentom możliwość praktycznego zastosowania przyswajanej przez nich wiedzy, pracy w zespołach itp. Powinna łączyć ludzi i zachęcać ich do wymiany myśli. W tej roli, w chwili obecnej,

z powodzeniem wyręczają nas kawiarnie i przestrzenie do coworkingu. Dodajmy, że za skorzystanie z obu tych miejsc trzeba płacić. W kawiarni za kawę i/lub ciastko, w przestrzeni coworkingu za kawałek wolnego stołu. Kawa i ciastko wliczona w cenę stołu. Za swoiste motto naszych rozważań niech posłuży fragment eseju Zadie Smith: „Jakiego rodzaju problemem jest biblioteka? Wyraźnie widać, że dla wielu ludzi w ogóle nie jest problemem, lecz jedynie jakimś przeżytkiem. Na drugim biegunie opinii sytuuje się bezbrzeżna wiara technokraty: gdy wszystkie książki na świecie są już w Internecie, do czego może jeszcze być potrzebna rzeczywistość fizyczna? Taki argument traktuje bibliotekę jako funkcję, a nie zbiór indywidualnych przestrzeni. Ale każda biblioteka stanowi osobny problem, a «Internet» jest dla nich wszystkich tyleż rozwiązaniem, co grabarzem. [...] Umiejętnie prowadzone biblioteki są pełne ludzi, ponieważ to, co oferuje dobra biblioteka – krytą przestrzeń publiczną, w której można przebywać, niczego nie kupując – trudno znaleźć gdzie indziej” (Smith 2018, s. 21–22).

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie (BUW) dysponuje wieloma atutami, które czynią z niej nie tylko popularną i cenioną księżnicę akademicką, ale również partnera wielu aktywności uczelnianych. Najistotniejszy w relacjach między biblioteką a użytkownikami jest zasób biblioteczny – na równi z atrakcyjną lokalizacją i architekturą gmachu BUW, świętującego w 2019 roku dwudziestolecie. Niewątpliwie do czynników sprzyjających podejmowaniu inicjatyw w omawianych poniżej aspektach należą kompetencje bibliotekarskie personelu BUW, jego zaangażowanie, kreatywność i otwartość na współpracę.

Biblioteka akademicka posiadająca bogate zbiory specjalne, przede wszystkim historyczne i artystyczne, w naturalny sposób staje się w pierwszej kolejności laboratorium i warsztatem dla kierunków historycznych, filologicznych, artystycznych – czyli szeroko pojętej humanistyki, ale również konserwacji i kartografii.

Gabinety zbiorów specjalnych BUW, tj. Gabinet Rycin, Gabinet Starych Druków, Gabinet Zbiorów Muzycznych, Gabinet Zbiorów XIX Wieku, Gabinet Rękopisów, Gabinet Dokumentów Życia Społecznego oraz Gabinet Zbiorów Kartograficznych, prowadzą stale zajęcia dydaktyczne w ramach przedmiotów pomocniczych historii, praktycznych zajęć dla przyszłych bibliotekoznawców i bibliotekarzy, historyków sztuki, muzealników, dziennikarzy itd. Udostępniają obiekty na potrzeby zajęć dla studentów uczelni artystycznych – w zakresie kopiowania, badania ikonograficznego i proveniencyjnego, badań stanu zachowania, przygotowywania planów prac konserwatorskich i ich przeprowadzania w ramach np. prac dyplomowych. Praktyczny aspekt takich zajęć, poza oczywistymi zaletami obcowania z oryginalnymi

źródłami, to niewątpliwie kontakt z realnymi problemami i ścieżkami ich rozwiązywania – często o charakterze interdyscyplinarnym, będącymi efektem wieloletnich praktycznych doświadczeń bibliotekarek i bibliotekarzy. Należą do nich problemy natury autorsko-prawnej, natury konserwatorskiej, a także praktyki codziennej pracy z użytkownikami, która często weryfikuje wiele teoretycznych założeń przygotowania do zawodu. W celu usystematyzowania oferty BUW nakierowanej na wspieranie procesów dydaktycznych uczelni została przygotowana ankieta rozpoznająca potrzeby i zainteresowania pracowników dydaktycznych Uniwersytetu Warszawskiego (UW). Jej wyniki pozwoliłyby jeszcze bardziej zindywidualizować propozycje biblioteki i zintegrować je z kierunkami zajęć.

Biblioteka staje się niejednokrotnie również sceną i miejscem konsultacji dla akademickich chórów, teatrów studenckich i zespołów muzycznych, które nie tylko wykorzystują atrakcyjną przestrzeń jako scenerię artystycznych występów, ale współpracują z nami przy naszych przedsięwzięciach, promujących zbiory i usługi. Przestrzeń Biblioteki jest też stale miejscem prezentacji artystycznych prac dyplomowych absolwentów Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Interesującym aspektem takich projektów jest również to, że powstają one nierzadko z inspiracji przestrzenią biblioteki i później znakomicie się w nią wpisują – dostarczając nam i naszym użytkownikom momentów *oomph (wow)*¹.

Zmiany technologiczne ostatnich lat wpłynęły nie tylko na charakter gromadzenia i udostępniania. Stworzyły one szereg nowych wyzwań w odniesieniu właśnie do przestrzeni biblioteki: jej wyposażenia, funkcjonalności, zdolności szybkiej adaptacji do doraźnych potrzeb. Studenci potrzebują miejsca do nauki, szukają stolików, krzesełek, pufów, gniazdek elektrycznych, żeby podpiąć się do nich z własnym komputerem. Coraz częściej szukają też miejsca do pracy w zespołach, w grupach, gdyż do tego rodzaju pracy skłaniają ich wykładowcy. Wszystko to wpisuje się w ogólnoświatowy kierunek zmian w nauczaniu, gdzie odchodzi się od 1,5-godzinnych wykładów i ćwiczeń, z jednostronnym przekazem wykładowca–student, na rzecz pracy projektowej, pracy w grupach, gdzie wykładowca staje się tutorem, pomocnikiem (por. Wawrzyniak-Beszterda 2017). Przejawy tego trendu obserwujemy najintensywniej w trakcie akcji *BUW dla sów*, gdy przed sesją egzaminacyjną i w czasie jej trwania BUW jest czynny do piątej nad ranem i wypełniony po brzegi. Z myślą o poprawieniu

---

¹ Efekt *oomph (wow)* – czynnik przestrzeni bibliotecznych wymieniany przez profesora Andrew McDonalda w kontekście ich zdolności do metamorfoz oraz udziału w tzw. doświadczaniu przez użytkownika (McDonald 2006).

komfortu pracy użytkowników pracujących całą noc stworzona została strefa pufów oraz kąciok relaksu, by zapewnić studentom możliwość zmiany pozycji po godzinach spędzonych przy biurku i chwilę odpoczynku dla umysłu.

Biblioteki oferują już od dawna przestrzeń do zapoznawania szerszej publiczności z efektami badań środowiska akademickiego – czy to przez spotkania autorskie na okoliczność naukowych publikacji pracowników, czy przez popularyzujące wiedzę wykłady i odczyty. Jest to bardzo ważna społeczna funkcja wspierająca proces komunikacji środowiska akademickiego i ogółu społeczeństwa oraz rozpowszechniania wyników pracy badawczej Uczelni. BUW realizuje te zadania w ramach cyklu spotkań *Autorskie czwartki w BUW*, przez długi okres organizowanych we współpracy z Wydawnictwami Uniwersytetu Warszawskiego oraz *Wykłady w BUW*. Biblioteka oferuje ponadto szereg propozycji tworzonych z myślą o środowisku akademickim, w szczególności skierowanych do bibliotekarzy Systemu Informacyjno-Bibliotecznego UW oraz do prowadzących zajęcia i badania. Są to komentowane pokazy w zbiorach specjalnych, warsztaty, szkolenia. W tym kontekście bardzo interesującym doświadczeniem były dla nas warsztaty skierowane do uczestników projektu *Research infrastructure on religious studies* (ReIReS), realizowanego w ramach programu *Horyzont 2020* w październiku 2018 r. Uczestnicy pochodzili z uczelni i instytutów badawczych z Niemiec, Włoch, Bułgarii i Polski. Jednym z celów projektu jest rozpoznanie zasobów bibliotek naukowych posiadających zbiory o tematyce religijnej i ich przydatności przy pracy, m.in. nad bazą źródłową dla badań religioznawczych. Biorący udział w warsztatach specjaliści dyskutowali z bibliotekarzami pracującymi na co dzień ze zbiorami historycznymi na tematy terminologiczne i metodologiczne, wymieniali się spostrzeżeniami i doświadczeniami, które są różne z powodu odmiennych perspektyw (bibliotekarz chce skatalogować i bada, podczas gdy badacz bada, by zilustrować lub sformułować tezę badawczą) (zob. więcej: Bielak 2019). Uwagi bibliotekarzy są niezwykle cenne w pracy nad strukturą tematyczną i zakresem gromadzonych danych o obiektach w potencjalnych bazach. Uwzględnienie ich będzie miało wpływ np. na funkcjonalność takiej bazy. Demonstrując różnorodność form materiałów bibliotecznych i ich specyfikę, bibliotekarze uwrażliwiają na konieczność uniwersalności tworzonych struktur opisowych.

Jednostki uniwersyteckie wspierają bibliotekę przy podejmowaniu wielu statutowych i pozastatutowych działań. Dzięki współpracy z Biurem Innowacji w Przestrzeni Akademickiej UW w 2018 r. została przeprowadzona analiza *post-occupancy evaluation*, która po blisko dwudziestu latach funkcjonowania biblioteki w nowym gmachu dała nam wiedzę o potrzebie wielu usprawnień i udoskonaleń w naszej

przestrzeni – sygnalizowanych przez naszych użytkowników oraz pracowników. Analiza ta była jednocześnie częścią projektu przeprowadzającego ją zespołu doktorantów, którzy aplikując określoną metodę badawczą w rzeczywistym, żywym środowisku, uzyskali zestaw danych przydatnych do rozwinięcia rozleglejszego zagadnienia, nad którym pracują.

BUW w kooperacji z Działem Sieci Komputerowych UW prowadzi też projekt *Nowa jakość udostępniania dóbr kultury na Uniwersytecie Warszawskim – stworzenie centrum digitalizacji zbiorów bibliotecznych i muzealnych*, który ma na celu wytworzenie innowacyjnej infrastruktury do digitalizacji i udostępniania zasobów dóbr kultury posiadanych przez Uniwersytet Warszawski oraz samą ich pełną digitalizację. Tak stworzona kolekcja dóbr kultury w postaci cyfrowej będzie powszechnie dostępna (w standardzie *open source*). Do nowo wytworzonej infrastruktury zostaną również przeniesione obiekty obecnie udostępniane w Elektronicznej Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego pod nazwą ‘e-bUW’. Ich udostępnianie stanie się sposobem promowania kultury, ale także inspiracją do dalszych badań nad obiektami i tekstami oraz krokiem w kierunku pełnego wykorzystania potencjału zdigitalizowanych zasobów kultury – zarówno twórczego, naukowego, jak i ekonomicznego. Zdajemy sobie jednak sprawę, że istnieje jeszcze wiele obszarów we wzajemnych relacjach między biblioteką główną a jednostkami uczelnianymi, które można by w satysfakcjonujący i korzystny sposób zagospodarować. Współpracę należałoby poprawić zwłaszcza w przypadku rozmaitych jednostek badawczych: laboratoriów, które mogłyby wspierać i wspólnie z Oddziałem Konserwacji Zbiorów rozwijać protokoły konserwacji naszych zbiorów; projektów informatycznych, matematycznych, inżynierskich, które mogłyby pomóc nam opracować narzędzia usprawniające niektóre procesy biblioteczne; filologicznych i mediów, które w bibliotece mają niewyczerpywalny rezerwuar idei, pomysłów i problemów, których eksploatacja zaowocowałaby ciekawym projektem badawczym, z pożytkiem dla biblioteki.

Być może łatwiej jest się zmieniać bibliotekom o określonym profilu, np. technicznym, artystycznym. Wtedy sam profil wyznacza kierunek zmian. W Polsce dobrym przykładem tego, co biblioteka może oferować użytkownikom, jest ksiąźnica Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. W jednej z sal bibliotecznych zamontowano elektroniczne organy, które – oprócz tego, że są instrumentem – umożliwiają rejestrację dźwięku, jego przetwarzanie, miksowanie, a także komponowanie własnych utworów. Dyrekcja uczelni zaobserwowała, iż studenci coraz częściej w pracach licencjackich i dyplomowych łączą sztukę wizualną z muzyką. I w odpowiedzi na ich potrzeby zainstalowała w bibliotece sprzęt potrzebny do pracy nad projektem. Swoistym sukcesem

potwierdzającym słusność tej decyzji jest obraz *Organy* jednego z absolwentów, umieszczony tuż nad instrumentem. Martwa natura przedstawia ludzkie serce, wątrobę i co tam jeszcze artysta miał na myśli. Z kolei powstała w 2013 r. Hunt Library w Raleigh w Północnej Kalifornii, stolicy tego stanu, jest przykładem odpowiedzi na potrzeby uczelni oraz miasta. Miasto jest częścią tzw. trójkąta badawczego – jednego z największych i najefektywniejszych w USA obszarów badawczych – i głównym centrum badań w dziedzinie biotechnologii oraz techniki w Stanach Zjednoczonych. Właśnie tam prowadzi się także badania nad rozwojem przemysłu włókienniczego (Wikipedia 2019a). Ten ostatni aspekt współczesnej historii miasta znalazł odbicie w samej konstrukcji budynku biblioteki: w lipcowym słońcu gmach wygląda jakby był pozszywany niciami (Singh-Kurtz 2019). Warto dodać, bo nie jest to wcale oczywiste, że budynek jest zbudowany z wykorzystaniem najnowszych technologii i rozwiązań, takich jak *chilled beam system* przystosowany do chłodzenia i ogrzewania budynku, ogrzewanie podczerwienią, ogrody deszczowe i dach obsadzony zielenią. Wszystko to przyniosło bibliotece już kilka prestiżowych nagród, m.in. AIA/ALA Library Building Award. Na sam koniec wzmianki o bibliotece Hunt warto dodać, iż książki w niej wypożycza bookBot, przez studentów nazwany Jonaszem. Książka, zamówiona przez katalog elektroniczny, trafia do zamawiającego w przeciągu pięciu minut. Biblioteka ma w swoim wnętrzu pokoje multimedialne, studia nagraniowe, laboratorium gier video oraz drukarki 3D. „W Hunt w dalszym ciągu są bibliotekarze, ale nie w tradycyjnych rolach. Nikee Bayunga, technik biblioteczny w Hunt, mówi, że pracownicy zostali uwolnieni, by pomagać studentom w ich badaniach i projektach, oraz – w zależności od ich własnych umiejętności, pomagać w rozwoju biblioteki jako takiej”² (Singh-Kurtz 2019). Inny bibliotekarz z Hunt, Jason Evans Groth – zajmujący się mediami cyfrowymi – określa swoją rolę w odniesieniu do pracującego w bibliotece bookBota: „[Robot] robi to, co biblioteki robiły od zawsze – zdobywa informację dla użytkowników, kiedy jej potrzebują... Próbuję wykorzystać fakt, że jestem nietradycyjnym bibliotekarzem, by włączać ludzi do bardzo tradycyjnych działań bibliotek: umożliwiania dostępu, wsparcia w poszukiwaniu i pomocy w tworzeniu projektów” (Singh-Kurtz 2019).

Jak zauważyła Constance Grady, autorka pisząca dla vox.com – portalu pomagającego zrozumieć informacje – biblioteki pełnią nieodzowną rolę w społeczeństwie, jednak ich rola jest często niedoceniana: „Biblioteki istnieją dla ludzi. Amazon istnieje dla zysków [...]. Biblioteki są finansowane przez społeczeństwo, by służyć społeczeństwu.

---

² Cytaty z angielskiego w tłumaczeniu autorki.

Oferują książki, filmy i muzykę tak, by dać rozrywkę i uczyć społeczeństwo, także dzięki wypożyczalni międzybibliotecznej. Oferują dostęp do Internetu i możliwość taniach wydruków. Oferują pomoc w prostych sprawach urzędowych i finansowych, a także w poszukiwaniu pracy. Służą nieznającym języka imigrantom. Służą więźniom i osobom bezdomnym, a także tym, które z powodów zdrowotnych nie mogą opuszczać domu”³ (Grady 2018). O ile wiele z tych czynności jest rzeczywiście właściwych jedynie bibliotekom publicznym, o tyle rola biblioteki w tworzeniu nauki, edukowaniu i organizowaniu życia kulturalnego jej użytkowników jest swoista także dla bibliotek akademickich.

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, mieszcząca się w nowoczesnym budynku z ogrodem na dachu, wykonała już pierwszy krok w kierunku dobrych technologicznych i przestrzennych przemian. Nie mówimy jeszcze o takich zmianach, że do biblioteki wkraczają roboty⁴, choć wdrożenie systemu RFID oraz usługi „Zakup Decyzją Czytelnika” (Wikipedia 2019b) można uznać za pierwsze jaskółki zaawansowanej automatyzacji procesów bibliotecznych. Odwołując się do opinii bibliotekarzy z Hunt Library, warto podkreślić, że bibliotekarze będą mogli w pełni zająć się nowymi funkcjami – w kontekście rozszerzenia oferty biblioteki – dopiero wtedy, gdy większość typowo bibliotecznych czynności zostanie zautomatyzowana. W odniesieniu do naszej przestrzeni staramy się udostępnić ją tak, by umożliwiać użytkownikom bądź wspólną pracę, rozmowy i wymianę myśli, gdy tego potrzebują – w salach pracy grupowej – bądź skupienie i wyciszenie w kabinach pracy indywidualnej. Naszym celem jest biblioteka-inkubator, miejsce, gdzie powstają rzeczy zainspirowane bogatymi zbiorami. W tym sensie biblioteki od zawsze pomyślane były jako miejsca interakcji (Singh-Kurtz 2019).

Mimo iż biblioteki odważnie wychodzą naprzeciw czasom najnowszych technologii, gromadzenie, opracowanie i udostępnianie nie przestają być rdzeniem naszej działalności – rezygnacja z tych zadań czyni bibliotekę nazwą bez desygnatu. Rzeczywiście poważnym problemem staje się odpowiedź na pytanie, co gromadzić, jak opracowywać oraz komu i jak udostępnić – w tym znaczeniu paradygmat biblioteki wymaga głębokiego i racjonalnego namysłu. Zwróćmy jednak uwagę na to, jakie są konsekwencje naszych wyborów dotyczących gromadzenia, a konkretnie

---

³ Artykuł powstał w odpowiedzi na działania prezydenta Stanów Zjednoczonych Donalda Trumpa, zmierzające do zredukowania czy nawet zakończenia finansowania bibliotek publicznych przez państwo.

⁴ O społecznej funkcji biblioteki oraz o wprowadzaniu do niej technologicznych zmian w ciekawy i jednocześnie piękny sposób opowiada film *Robot i Frank* z 2012 r.

rezygnowania z zakupu konkretnych pozycji czy kolekcji, zwłaszcza w naukach humanistycznych (poza oczywistym – brakiem dostępności danej publikacji): nie potrafimy naturalnie przewidzieć wszystkich istotnych tendencji przyszłości nauki, ale dynamika rozwoju nauk humanistycznych jest paradoksalnie najbardziej zależna od zupełnie statycznego czynnika, a mianowicie od pewnego i możliwie wyczerpującego zaopatrzenia w literaturę tematu. Jakie są skutki odcięcia od aktualnych publikacji życia społecznego, filozoficznego, politycznego i kulturalnego, przekonaliśmy się w czasach żelaznej kurtyny. I odpowiedzią na ten problem nie jest oferta e-publikacji: zawile, niejasne, warunkowe i krótkoterminowe zasady dostępu i licencjonowania e-publikacji, pomnożone przez problemy natury technicznej (nazwijmy je tradycyjnie: przechowywanie), nie mogą jej czynić bezpiecznym zamiennikiem czy choćby satysfakcjonującym uzupełnieniem⁵.

Odnosząc się do konstatacji organizatorów konferencji *Biblioteki Uczelniane wobec Środowiska Akademickiego. Nowe Obszary Działania* dotyczącej wyczerpywania czy też zmniejszania się znaczenia formuły gromadzenia, warto zaznaczyć, że opinia ta nie ma jednak – i mamy nadzieję, iż nie będzie miała – charakteru uniwersalnego, tzn. nie dotyczy bibliotek wszystkiego typu, nawet w grupie bibliotek akademickich. W ich zbiorze prawdopodobnie zasadne będzie z czasem rozróżnienie również na biblioteki „archiwizujące”, czyli te sprofilowane humanistycznie, oraz takie, które są zorientowane na użytkowy charakter księgozbioru – tu prawdopodobnie biblioteki politechniczne.

Jeśli chodzi o gromadzenie, akcenty jeszcze inaczej może rozkładać podział na biblioteki badające (*Forschungsbibliotheken*) i biblioteki naukowe (*wissenschaftliche Bibliotheken*) (zob. Schulze 2016). Pierwszy typ, podporządkowany z reguły istnieniu ważnej historycznej kolekcji, funkcjonuje na specjalnych zasadach w odniesieniu do gromadzenia i orientacja na potrzeby użytkownika nie jest jego priorytetem. W bibliotece takiej jak BUW – bibliotece akademickiej o charakterze tradycyjnie publicznym, ale jednocześnie przechowującej cenne kolekcje historyczne – swoboda gromadzenia charakterystyczna dla bibliotek badających manifestuje się wyłącznie w odniesieniu do księgozbiorów podręcznych.

I jeszcze ważny głos na zakończenie: biblioteki muszą przestać obawiać się ciągle wiszącego w powietrzu posądzenia o „spóźniony refleks” (a to przy aplikowaniu nowych technologii, a to w gromadzeniu materiałów czy w rozpoznaniu nowych trendów) oraz dyktatu fundamentalistów cyfrowych. Jeżeli zgodzimy się co do tego,

---

⁵ W Niemczech kwestie dotyczące filozofii i polityki gromadzenia przez biblioteki są problemem na tyle społecznie istotnym, że trafiają na łamy poczytnej prasy codziennej (por. Schulze Wessel 2015).

że pozostajemy instytucjami pamięci (*memory institution*) (por. Edmondson 2002), oraz przyznamy, że otaczającej nas rzeczywistości, zwłaszcza w odniesieniu do mediów elektronicznych, udzieliło się charakterystyczne dla konsumpcjonizmu zjawisko krótkoterminowości (krótka obecność na rynku dóbr konsumpcyjnych, trendów, urządzeń), to musimy dostrzec sprzeczność z biblioteczną tradycją naszego kręgu kulturowego. Gromadzenie nie jest aktem nostalgii za przeszłością, lecz czynnością *par excellence* nakierowaną na przyszłość (por. Knoche 2018). Na tej idei ufundowana jest tożsamość zjawiska zwanego biblioteką. Jeżeli postulujemy tworzenie pracowni mediów, wyposażonej w najnowocześniejsze narzędzia audiowizualne, drukarki 3D, instrumenty muzyczne itp., to jedynie po to, by kreatywnie, atrakcyjnie, adekwatnie i skutecznie stworzyć przekaz zbudowany na bazie naszych zbiorów. Myślenie o przyszłości bibliotek akademickich ujawnia wiele problemów, których rozwiązanie mogłoby być fascynującym projektem badawczym uczelni. Projektem wychodzącym właśnie z tradycyjnego paradygmatu biblioteki jako instytucji pamięci; nadal nie ma bowiem dobrych pomysłów na to, jak archiwizować strony internetowe, blogi, fora dyskusyjne itp., na naszych oczach zmienia się charakter spuścizn literackich – zanim wymyślimy dobry model pozwalający zdobywać, archiwizować i udostępniać zawartość twardych dysków, pamięci telefonów i tabletów oraz innych możliwych nośników, powstanie w dokumentowaniu naszej kulturowej rzeczywistości niejedna luka⁶. Trudno to sobie wyobrazić? A kto z Państwa jest w stanie odczytać zawartość dziesiątek dyskietek, które zgromadziliśmy w latach 90. ubiegłego wieku?

Bibliografia

- Bielak A. (2019). Warsztaty ReIReS poświęcone zarządzaniu kolekcjami specjalnymi do celów badawczych w BUW/ ReIReS workshop on the management of special collections for research purposes in BUW [online]. BuwLOG – blog Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Warszawa: BUW. Dostępny w: <http://buvlog.uw.edu.pl/warsztaty-reires-poswiecone-zarzadzaniu-kolekcjami-specjalnymi-do-celow-badawczych-w-buw-reires-workshop-on-the-management-of-special-collections-for-research-purposes-in-buw> [przeglądany 12.06.2019].
- Grady C. (2018). Why public libraries are still essential in 2018 [online]. Vox Media. Dostępny w: <https://www.vox.com/culture/2018/7/24/17603692/public-libraries-essential-forbes-amazon> [przeglądany 17.06.2019].

---

⁶ Przykładem możliwej reakcji na taki problem jest inicjatywa Uniwersytetu w Pittsburghu, którego biblioteka przejęła w maju 2019 r. archiwum George'a A. Romera, pionierskiego reżysera filmów z gatunku horror. Przejęcie spuścizny, zawierającej korespondencję, skrypty, materiały reklamowe oraz rekwizyty z konkretnych produkcji filmowych, miało na celu stworzenie na uczelni Centrum Studiów nad Horrorem (więcej: Peet 2019).

- Knoche M. (2018). *Die Idee der Bibliothek und ihre Zukunft*. Wyd. 2. Göttingen: Wallenstein Verlag. ISBN 9783835332362.
- McDonald A. (2006). The Ten Commandments revisited: the Qualities of Good Library Space. *Liber Quarterly* [online], vol. 16, iss. 2. Dostępny w: <http://doi.org/10.18352/lq.7840> [przełgładany 13.06.2019].
- Edmondson R. (2002). *Memory of the World: general guidelines to safeguard documentary heritage*. Revised edition 2002 [online]. Paris: UNESCO. Dostępny w: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000125637> [przełgładany 12.06.2019].
- Peet L. (2019). University of Pittsburgh Acquires Romero Collection, to found Horror Studies Center [online]. *Library Journal*. Dostępny w: https://www.libraryjournal.com/?detailStory=university-of-pittsburgh-acquires-romero-collection-to-found-horror-studies-center&utm_source=Marketing&utm_medium=email&utm_campaign=top5 [przełgładany 12.06.2019].
- Schulze T.N. (2016). Die Zukunft des Sammelns an wissenschaftlichen Bibliotheken. Ein Tagungsbericht aus Weimar. *O-Bib. Das Offene Bibliotheksjournal* [online], Bd. 3, Nr. 3, s. 64–69. Dostępny w: <https://doi.org/10.5282/o-bib/2016H3S64-69> [przełgładany 3.03.2019].
- Schulze Wessel M. (2015). *Sammeln für die Interessen von morgen* [online]. Frankfurter Allgemeine. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostępny w: <https://www.faz.net/aktuell/feuilleton/forschung-und-lehre/deutsche-forschungsgemeinschaft-reformiert-sondersammelgebiete-13524599.html> [przełgładany 13.03.2019].
- Singh-Kurtz S. (2019). A robot-filled, architectural marvel in North Carolina is the library of the future [online]. Quartz Media. Dostępny w: <https://qz.com/1542364/nc-state-is-home-to-the-library-of-the-future/> [przełgładany 17.06.2019].
- Smith Z. (2018). *Widzi mi się*. Kraków: Znak. ISBN 9788324054176.
- Wawrzyniak-Beszterda R. (2017). Edukacja akademicka: między transmisją wiedzy a jej konstruowaniem. *Studia z teorii wychowania*, t. 8, nr 2(19), s. 59–72.
- Wikipedia. The Free Encyclopedia (2019a). Raleigh, North Carolina [online]. Dostępny w: https://en.wikipedia.org/wiki/Raleigh,_North_Carolina [przełgładany 13.03.2019].
- Wikipedia. Wolna encyklopedia (2019b). Zakup Decyzją Czytelnika [online]. Dostępny w: https://pl.wikipedia.org/wiki/Zakup_Decyzj%C4%85_Czytelnika [przełgładany 13.03.2019].
- Wrocławska M., Jerzyk-Wojtecka J. (red.) (2011). *Biblioteka jako „trzecie miejsce”*. Międzynarodowa konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego. Materiały konferencyjne [online]. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. ISBN 9788375256307. Dostępny w: <http://bcul.lib.uni.lodz.pl/Content/1896/KonferencjaBULII14.12.pdf> [przełgładany 17.06.2019].